

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/67/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2017200380
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 04. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2024:2017200380.4

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu, JUDr. Jana Martinčeková ako členka senátu a JUDr. Martin Tiso ako člen senátu vo veci žalobkyne: A.. W. Š., E.. X. L. XXXX, I. E. J. XXX, zastúpenej: Michal Mrva - advokátska kancelária, s.r.o., Nevädzová 5, Bratislava, IČO: 50 145 860, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 2. novembra 2017, č. 31356-2/2017-BA, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 43 Sa 18/2022-250 z 5. decembra 2022 takto

rozhodol:

- I. Kasačná sťažnosť žalobcu sa zamietá.
- II. Účastníkom sa nepriznáva nárok na náhradu trov kasačného konania.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívnych spisov žalovanej vyplýva, že žalobkyňa na základe povolenia z 29. novembra 2006 poskytovala zdravotnú starostlivosť v zdravotníckom zariadení v odbore všeobecné lekárstvo. Slovenská lekárska komora jej 23. januára 2006 vydala licenciu na výkon samostatnej zdravotníckej praxe č. L1A/TT/0548/06. Na žiadosť žalobkyne jej Trnavský samosprávny kraj 27. júna 2013 s účinnosťou k 1. júlu 2013 zrušil skoršie povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia. Licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe jej však zostala v platnosti aj po tomto dni. Napriek tomu sa žalobkyňa u žalovanej uplynutím 2. júla 2013 odhlásila z povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia samostatne zárobkovo činnnej osoby.

2. Po zistení, že žalobkyňa bola aj naďalej (po 2. júli 2013) držiteľkou licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe a zároveň bola registrovaná na daň z príjmu fyzickej osoby podľa § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení účinnom do 31. decembra 2013, pobočka žalovanej v Trnave rozhodnutím z 13. januára 2017, č. 255-5/2017-TT, vyslovila, že povinné nemocenské poistenie a povinné dôchodkové poistenie žalobkyne nezaniklo 2. júla 2013, ale zaniklo až 2. septembra 2013. Pobočka vyšla z toho, že licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe je oprávnením na vykonávanie činnosti podľa § 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení účinnom do 31. decembra 2013, v dôsledku čoho bola žalobkyňa aj po 2. júli 2013 samostatne zárobkovo činnou osobou. Navyše z výpisu daňového priznania žalobkyne k dani z príjmov pobočka zistila, že jej príjem za rok 2012 neklesol pod zákonom stanovenú hranicu podľa § 21 ods. 1 cit. zák. a bol vyšší ako 12-násobok vymeriavacieho základu uvedeného v § 138 ods. 5 cit. zák. Jej povinné nemocenské a dôchodkové poistenie tak podľa § 21 ods. 1 cit. zák. mohlo zaniknúť až 30. júna kalendárneho roka nasledujúceho po kalendárnom roku, kedy jej príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti nepresiahol túto hranicu, alebo podľa § 21 ods. 4 cit. zák. dňom zrušenia registrácie na účely dani z príjmu fyzickej osoby.

3. Napriek odvolaniu žalobkyne žalovaná toto rozhodnutie potvrdila preskúmaným rozhodnutím z 2. novembra 2017. Do odôvodnenia prevzala odôvodnenie rozhodnutia pobočky, ktoré považovala správne. Zdôraznila, že podľa § 3 ods. 4 písm. c) a § 10 ods. 1 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve v znení neskorších predpisov sa zdravotnícke povolanie lekár mohlo vykonávať aj na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Licencia L1A tak bola oprávnením podľa § 5 v spojení s § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2011, ktoré zakladalo žalobkyni postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby. Tiež uviedla, že v zmysle novelizovaného § 5 cit. zák. žalobkyňa nadobudla postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby, pretože splnila podmienku veku a tiež bola registrovaná na daň z príjmu fyzických osôb (od 12. októbra 1995 do 31. decembra 2011 a od 1. januára 2012 do 2. septembra 2013). Keďže pobočka žalovanej zistila, že dátum zániku povinného poistenia v odhláske je sporný, podľa § 178 ods. 1 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. vydala rozhodnutie o zániku povinného poistenia žalobkyne ku dňu zrušenia jej registrácie na daňovom úrade. Rozhodnutie pobočky bolo vydané na základe spoľahlivo zisteného skutkového stavu veci a spĺňalo náležitosti v zmysle § 209 cit. zák.

4. Správnu žalobu, ktorú podala žalobkyňa proti tomuto rozhodnutiu, správny súd (po zrušení jeho predošlého rozsudku č. k. 43 Sa 35/2017-111 rozsudkom tunajšieho súdu sp. zn. 9 Sžsk 37/2019) zamietol tu napadnutým rozsudkom č. k. 43 Sa 18/2022-250. S odkazom na závery kasačného súdu poukázal najmä na § 10 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z. z. Podľa tohto ustanovenia možno ako samostatnú zdravotnícku prax poskytovať zdravotnú starostlivosť v zariadení iného poskytovateľa alebo na inom mieste ako v zdravotníckom zariadení. Predpokladom využívania licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe tak nie je existencia zdravotníckeho zariadenia. Preto ustálil, že licencia L1A je oprávnením, ktoré podľa § 5 v spojení s § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. účinného od 1. januára 2011 zakladalo žalobkyni postavenie samostatne zárobkovo činnnej osoby. Povinné nemocenské a povinné dôchodkové poistenie jej tak nemohlo zaniknúť k 2. júlu 2013, keďže jej príjem z podnikateľskej činnosti za rok 2012 neklesol pod zákonom stanovenú hranicu a zároveň bola až do 2. septembra 2013 registrovaná na príslušnom daňovom úrade.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalobkyňa domáhala zrušenia tohto rozsudku, eventuálne zmeny rozsudku tak, že sa zruší napadnuté rozhodnutie žalovanej a vec sa jej vráti na ďalšie konanie. Podľa žalobkyne odôvodnenie rozhodnutia nie je dostatočné a presvedčivé, k čomu odkázala na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky. Prejednávanú vec (jej ako poskytovateľa zdravotnej starostlivosti v odbore všeobecné lekárstvo) považovala za právne a skutkovo odlišnú od prípadu riešeného v rozhodnutí veľkého senátu sp. zn. 1 Vs 3/2019. Všeobecný lekár totiž poskytuje zdravotnú starostlivosť, ktorá je plne hrazená z verejného zdravotného poistenia. Preto žalobkyňa, keď nemala uzatvorenú zmluvu so žiadnou zdravotnou poisťovňou, nemohla mať ani príjem z poskytovania zdravotnej starostlivosti, a to bez ohľadu na to, že bola držiteľkou licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Doplnila, že ak by aj poskytla nejaký spoplatnený zdravotný výkon, musela by ho poskytnúť svojmu pacientovi (kapitovanému poisťovňou), čomu by zodpovedala povinnosť mať uzatvorenú príslušnú zmluvu so zdravotnou poisťovňou. Okrem toho zdôraznila, že Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou jej nikdy nepridelil číselné kódy poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, bez ktorých nemohla zdravotnú starostlivosť ani poskytovať. Nemala uzatvorenú ani zmluvu s iným poskytovateľom, u ktorého by mala poskytovať zdravotnú starostlivosť. Aj keď teda mala licenciu na výkon samostatnej zdravotníckej praxe, nikdy pod touto licenciou neposkytovala zdravotnú starostlivosť. Žalobkyňa taktiež poukázala aj na rozdielne závery veľkých senátov najvyššieho súdu. Ďalej žalobkyňa upriamila pozornosť aj na slobodu podnikania podľa čl. 35 ústavy a definíciu podnikania podľa § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka. V tejto súvislosti tiež zdôraznila, že je vylúčené, aby zákonodarca subjektom nanútil výkon podnikateľskej aktivity autoritatívnym rozhodnutím. Poukázala aj na to, že údaje vzaté do úvahy pri kritériu dosahovania zisku sú často skreslené. Lekár totiž pri ukončení podnikateľskej činnosti predáva majetok, čo sa prejaví v daňovom priznaní za predchádzajúci rok až niekoľko mesiacov potom, čo podnikateľskú činnosť prestal vykonávať. Takáto výška príjmu potom nesúvisí s podnikateľskou činnosťou, ale jej ukončením.

6. Žalovaná navrhla kasačnú sťažnosť zamietnuť. Podľa nej kasačný súd v predošlom zrušujúcom rozsudku už zaujal právny názor ku všetkým otázkam a správny súd bol povinný ho rešpektovať. Zároveň dodala, že do 30. apríla 2015 mohol poskytovať zdravotnú starostlivosť poskytovateľ na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe bez toho, aby bol pridelený kód poskytovateľa. Odkázala taktiež na judikatúru najvyššieho súdu a tunajšieho súdu.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) a bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

8. Žalobkyňa v kasačnej sťažnosti opätovne otvorila otázku, či jej držba licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe (L1A) zakladala povinné nemocenské a dôchodkové poistenie. Táto otázka bola predmetom rozhodnutia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Vs 3/2019, ktorému sa bližšie venoval aj kasačný súd vo svojom predchádzajúcom rozsudku sp. zn. 9 Sžsk 37/2019. Podstata námietok žalobkyne sa týkala neaplikovateľnosti záverov rozsudku veľkého senátu sp. zn. 1 Vs 3/2019 na situáciu všeobecných lekárov. Kasačný súd nevidí dôvod odkláňať sa od opakovane vysloveného názoru, že držba licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe je oprávnením na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu v zmysle § 5 v spojení s § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2011. Lekár, ktorý je držiteľom takejto licencie, je podľa citovaného ustanovenia samostatne zárobkovo činnou osobou, ktorej účasť na povinnom nemocenskom a dôchodkovom poistení môže podľa § 21 ods. 1 a ods. 4 cit. zák. zaniknúť buď zánikom tejto licencie alebo tým, že jeho príjem z podnikania a inej zárobkovej činnosti poklesne pod 12-násobok vymeriavacieho základu podľa § 138 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. a tiež aj v zmysle § 21 ods. 4 cit. zák. dňom zrušenia registrácie na účely dani z príjmu fyzickej osoby podľa § 67 ods. 9 zákona č. 563/2009 Z. z. Z citovaných ustanovení nijako nevyplýva, že by žalovaná mala skúmať, či príjem podľa § 3 ods. 1 písm. b) cit. zák. žalobkyňa dosahovala len z činnosti vykonávanej na základe tejto licencie alebo či ho prípadne dosahovala na základe akéhokoľvek iného (hoci aj skôr zaniknutého) oprávnenia.

9. Žalobkyňa v časti kasačnej sťažnosti taktiež poukazovala na rozdielne závery veľkých senátov najvyššieho súdu sp. zn. 1 Vs 1/2019 a 1 Vs 3/2019. Treba však zdôrazniť, že vydaním nového rozhodnutia veľkého senátu zanikajú účinky záväznosti právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí veľkého senátu v tom rozsahu, v akom právny názor vyjadrený v neskoršom rozhodnutí nemôže obstať popri skoršom rozhodnutí veľkého senátu. V súčasnosti tak treba pri riešení otázky účinkov licencie L1A vychádzať z neskoršieho rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 Vs 3/2019. Toto rozhodnutie veľkého senátu najvyššieho súdu bolo napadnuté aj ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy. Ústavný súd Slovenskej republiky ju však uznesením sp. zn. IV. ÚS 610/2021 odmietol, pretože vyslovené právny závery nepovažoval za ústavne neudržateľné. Senát najvyššieho správneho súdu je podľa § 466 ods. 3 SSP uvedenými právnymi názormi viazaný a nevidí žiaden dôvod na to, aby sa od nich postupom podľa citovaného ustanovenia odkláňal.

10. Námietky žalobkyne, že svoju činnosť nemôže vykonávať bez toho, aby mala uzavretú zmluvu so zdravotnou poisťovňou, resp. aby mala pridelený kód poskytovateľa, nijako nespochybujú jej oprávnenie na výkon takejto činnosti. To, že žalobkyňa takéto zmluvy neuzavrela, znamená len toľko, že oprávnenie založené licenciou L1A nevyužíva. Na to, aby žalobkyňa nebola samostatne zárobkovo činnou osobou podľa § 5 zákona č. 461/2003 Z. z., by u nej musela existovať objektívna právna nemožnosť vykonávať takúto činnosť. Ako však kasačný súd vysvetlil už vyššie, takúto objektívnu právnu možnosť zakladá práve uvedená licencia. Preto pre postavenie samostatne zárobkovej činnosti nie je podstatné, či lekár uzavrel zmluvu so zdravotnou poisťovňou alebo pacientom, pretože takúto zmluvu kedykoľvek môže uzavrieť. Ani sama žalobkyňa netvrdí, že by jej čokoľvek (okrem jej vlastného rozhodnutia) bránilo v uzavretí takýchto zmlúv a poskytovaní zdravotnej starostlivosti. To isté platí aj ohľadom kódu poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, ktorého absencia nezakladá objektívnu právnu nemožnosť využívania licencie L1A, ale len faktickú prekážku poskytovania zdravotnej starostlivosti (ťažkosti pri zúčtovaní výkonov so zdravotnou poisťovňou a ich úhrade). Pre úplnosť treba navyše doplniť, že rozsah poskytovateľov, ktorí sú povinní požiadať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou o pridelenie kódu poskytovateľa, sa rozšíril o poskytovateľov zdravotnej starostlivosti na základe licencie L1A až zákonom č. 77/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. mája 2015.

11. Nemožno prisvedčiť ani námietke žalobkyne týkajúcej sa slobody podnikania a definície podnikania podľa Obchodného zákonníka. V tomto prípade je totiž nutné vychádzať zo zákona č. 461/2003 Z. z., ktorý obsahuje vlastnú definíciu samostatne zárobkovo činnnej osoby. Tá neodkazuje na pojem „podnikateľ“ podľa ObZ, ale za samostatne zárobkovo činnnú osobu považuje práve osobu (lekára), ktorá je držiteľom oprávnenia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe. Zároveň možno dodať, že podľa § 2 ods. 1 ObZ je podnikanie činnosť vykonávaná podnikateľom, teda činnosť vykonávaná osobou vymedzenou v § 2 ods. 2 ObZ. Inak povedané, len čo určitá osoba získa oprávnenia vymedzené v § 2 ods. 2 ObZ, hľadá sa na ňu pri vykonávaní činnosti podľa § 2 ods. 1 ObZ ako na podnikateľa a na jej

činnosť ako na podnikanie. Podľa kasačného súdu ustanovenie § 4 písm. b) cit. zák. v znení účinnom od 1. decembra 2011 vyjadruje ten istý princíp - držiteľ licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe podľa § 10 zákona č. 578/2004 Z. z. získava touto licenciou oprávnenie na podnikanie v zmysle § 2 ods. 2 písm. c) ObZ a len čo začne vykonávať takúto činnosť spôsobom § 2 ods. 1 ObZ, je podnikateľom, ktorý podniká. Ani z uvedených ustanovení však nemožno vyvodiť, že by sa licencia na výkon samostatnej zdravotníckej praxe stávala oprávnením na podnikanie až od okamihu, kedy jej držiteľ na jej základe skutočne vykonáva činnosť.

12. Námietky žalobkyne, že príjem pri zániku podnikania nie je vhodným ukazovateľom pre posudzovanie trvania povinného poistenia, nedostatočne zohľadňujú časové súvislosti jeho vzniku a zániku. Povinné nemocenské a dôchodkové poistenie totiž samostatne zárobkovo činné osobe vzniká podľa § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. od 1. júla kalendárneho roka nasledujúceho po roku, v ktorom dosiahla príjem vyšší ako 12-násobok stanoveného vymeriavacieho základu (resp. od 1. októbra, ak mala predĺženú lehotu na podanie daňového priznania). Z tohto vyplýva, že ak takáto osoba podmienky povinného poistenia splní v konkrétnom kalendárnom roku, jej povinného poistenie vznikne najskôr od 1. júla nasledujúceho roka. U samostatne zárobkovo činné osoby je tak vznik povinného poistenia posunutý v zásade až o 18 (prípadne až 21 mesiacov) oproti okamihu, kedy takáto osoba začne dosahovať príjmy. V dôsledku toho je posunutý aj odvodový zaťaženie takýchto príjmov do nasledujúceho kalendárneho roka, ako aj kalendárneho roka potom. Inak povedané, samostatne zárobkovo činná osoba neplatí poisťné priebežne, v čase, kedy príslušné príjmy dosahuje, ale začína ich platiť až neskôr. V celkom prvom roku jej podnikania to znamená, že z týchto príjmov v danom čase neplatí poisťné na povinné poistenie. Potom je ale systémovo konformné, že poisťné zaniká až 30. júna po kalendárnom roku, v ktorom už jej príjmy nedosiahli určenú hranicu (cit. § 21 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z.), a teda jej povinnosť platiť poisťné „dobieha“ aj niekoľko mesiacov potom, čo už tieto príjmy nedosahuje (porov. aj uznesenie ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 183/2023).

IV.

Záver

13. Zo všetkých uvedených dôvodov tak kasačný súd dospel k záveru, že nie je daný žiaden z dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 ods. 1 SSP. Preto kasačnú sťažnosť žalobkyne podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

14. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 ods. 1 v spojení s § 168 ods. 1 a § 467 ods. 1 SSP, keď žalobkyňa vo veci úspech nemala a žalovaná ho síce mala, kasačný súd však nezistil dôvody, aby jej nárok na náhradu trov priznal.

15. Tento rozsudok prijal senát jednomyseľne (3 : 0).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.